

Intervjuu tulevase presidendiga

Viis populaarsemat riigipea-kandidaati mõtisklevad tulevikust ja olukorrast riigis. Küsitles **Krister Kivi**.

Jaak Aaviksoo (52)

Ene Ergma (62)

Laine Jänes (41)

Paul-Eerik Rummo (64)

Toomas Hendrik Ilves (52)

Miks tahate saada riigipeaks?	Olen soovitud kaasa aidata nendele inimestele, kelle soov on leida Riigikogu kahe kolmandiku toetuse saav kandidaat.	Ilmselt sellepärast, et ma olen võimeline võtma vastutust.	Tahan selles protsessis osaleda ja teadvustada inimestele naispresidendi võimalikkust.	Mind huvitab protsess, mis võib heal juhul tõesti viia erakondade ühise arusaamiseni demokraatia vajadusest.	Eesti vajaks praegu riigipead, kes paneks Eesti maksma. Välispoliitiliselt oleme näiteks Lätiga võrreldes jäänud tagaplaanile.
Mida loete enda kui poliitiku tugevaimaks kvaliteediks?	Ma ei ole isegi mõelnud endast kui poliitikut. Võib-olla seda, et mul pole peal parteipoliitilisi piiranguid.	Võimetus inimestega suhelda.	Suhtlemisoskust.	Rahulikkust ja võimet mitte sattuda kergesti paanikasse ka kriitilistes situatsioonides.	Laia silmaringi ja mõtestatud tegevust.
Millistes keeltes suudate lugeda ajalehte?	Eesti, vene, saksa, inglise, prantsuse. Hädapärast veel paar, aga need on juba vähemtähtsad – saan mingil määral aru hispaania ja soome keelest.	Kindlasti inglise ja eesti keeles, nõks võib-olla ka poola keeles. Vene keeles muidugi ka, see läks meelest ära.	Eesti, vene, inglise, saksa ja hädapärast soome keeles ka.	Vene, inglise, soome ja sõnastiku abiga saksa keeles. Pingutus- ja sõnastiku abiga ka teistes slaavi keeltes peale vene.	Eesti, inglise, saksa, hispaania ja sõnaraamatu abil ka itaalia ja prantsuse keeles kui vaja. Soome keelt valdan samal tasemel nagu enamik haritud eestlasi.
Mis on suurim maailma ähvardav oht?	Alateadlik hirm globaliseerumise ees ja sellest tulenev religioosne-maailmavaateline vastasseis.	Terrorism.	Fanaatiline terrorism.	See, et ebaadekvaatsed reaktioonid väiksematele ohtudele võivad kuhjuda kriitilise massini.	Fossiilsete kütuste ületarbimine. Esiteks muudab see kliimat, teiseks saavad need nagunii otsa.
Teie suhe kommunistliku parteiga?	Kuidas seda nüüd öeldi? Ma olin parteitute blokis Nõukogude ajal.	Mul ei ole mingisugust suhet kommunistliku parteiga. Olen olnud parteitu kuni aastani 2002.	Pole olnud suhet.	Pole iial kuulunud ja ei mäleta, et oleks kunagi omal ajal mulle sellise ettepanekuga läheneda püütud.	Ma ei ole nende poolt sallitud eriti.
Teie suhe KGBga?	Ütleme nii, et mulle on tehtud selle organisatsiooni poolt huvitavaid ettepanekuid.	Olin Moskvas Astronoomianõukogu teadussekretär ja seal käis väga palju välismaalasi. Muidugi käis meie juures kuraator, kellele, kui uus välisteadlane tuli, pidime ütleva, kui väga ta armastab Nõukogude Liitu.	Ei ole olnud suhet!	Pole püütud kaastöötajaks tömata, aga olen näinud enda kohta käivat toimikut, mis oli üsna lõbus.	Ilmselt olen ma olnud nende poolt jälitatud. Üks minu alluvatest raadios Vaba Euroopa osutus KGB kaastöötajaks ja naasis NSVLi kaks kuud enne Eesti taasiseseisvumist.
Milline on Eesti teie ametiaja lõpus, aastal 2011?	Rikkam, selgemapilguliselt tulevikku vaatav ja vähemasti natuke õnnelikum kui täna.	See küsimus on nüüd juba astroloogia ja ennustamise valdkonnast, aga ma tahaksin, et Eestis tugeneks poliitiline kultuur ja et Eesti inimesed usaldaksid enda valitud poliitikuid.	Eesti on liitunud euroga, Schengeniga ja et meil on korralik kriisibi. Selle all ma mõtlen kiirabi ja päästeametit. Korraliku all ma mõtlen korralikult tasustatud ja hea tehnikaga varustatud.	Tahaksin loota, et vähemalt sama tugev ja sama optimistlik kui praegu. Ja et need kergelt paa-niised kujutused rahvuse kiirest väljasuremisest on selleks ajaks üle läinud.	Enesekindlam. Koht, kust inimesed nii väga ära ei kipu, koht, kuhu lahkunud ajud tahavad tagasi tulla.
Välismaised poliitikud, kes kuuluvad teie sõprade hulka?	Pingutaksin üle, kui nimetaksin mõndagi Eestis tuntud poliitikut oma sõbraks. Teretuttavate hulka kuulub terve rida, alustades kas või Soome Vabariigi presidendist.	Minu jaoks on sõpruse mõiste väga tõsine. Väga heade kolleegide hulka kuuluvad Rootsi parlamendi esimees von Sydow, Soome spiiker Lipponen, ka suhtub minusse, ma arvan, väga hästi, Austria spiiker Kohl.	Hetkel on mul olnud rohkem kokupuuteid saadikutega, kes esindavad oma riike Eestis. Nendega on mul kõigiga head suhted. Presidentide tasandil olen kokku puutunud Saksa ja Ungari presidendiga.	Väga suuri, isiklikke ja lähedasi suhteid ei ole kellegagi, aga ma pean väga vajalikuks igale poliitikule, et ta on suuteline mõistma kõigi välisriikide kõrgeid esindajaid ja nende huve.	Madeleine Albright ja George Papandreou on tõelised sõbrad, samuti kindlasti Tarja Halonen. Lahkunute hulgast kadunud Briti välisminister Robin Cook, peretuttav oli Rootsi Anna Lindh. Neid on palju.
Kas oleksite läinud mullu võidupühaks Moskvasse?	Tagantjärele tarkus pole hea nõuandja, aga tõenäoliselt mitte.	Jah, samamoodi nagu Vaira Viike-Freiberga.	Oleksin küll.	Ma olen seda juba ükskord öelnud. Jah!	Jaa, ma isegi soovitsin seda otsest Arnold Rüütile.
Kas oleksite andnud armu punkari tapnud politseinikule?	Kui toetuda sellele, mis ajakirjanduse kaudu on ilmsiks tulnud, siis ma oleksin mõelnud väga tugevalt. Selle põhjal, mida ma täna tean, on see äärmiselt küsitav otsus.	Selle info kohaselt, mis mul on käes, ma poleks andnud. Inimene, kes tapab teist inimest, on minu jaoks... Ühelgi inimesel pole õigust võtta teiselt elu.	See sõltub asjaoludest. Kui president andis armu teades asjaolusid, mis olid vaid talle teada, siis tuleb teda usaldada.	Ei.	Ei.

Kas rahvas peaks saama presidenti valida?	Ma arvan, et ühel hetkel küll, aga see tähendaks põhimõttelisi ümberkorraldusi meie põhiseaduses.	Mina olen selle poolt! Ma arvan, et me peame usaldama rahvast.	Võiks küll saada.	Ma ei pea seda üldse mitte võimatuks, aga see pole esimese järgu tähtsusega küsimus.	Ainult siis, kui muuta oluliselt presidendi pädevust. See tähendaks sisuliselt üleminekut presidentiaalsele riigivormile, mida ma isiklikult ei pea õigeks sellisele riigile nagu Eesti.
Milline ajalooline riigipea on teie eeskujuks?	Oeh. Hmm. Sellele on sügavalt raske vastata. Ütleme nii, et – arvestades Eesti konteksti – midagi Rootsi kuninga ja Tony Blairi vahepealset.	See on imelik, aga Churchill.	Peeter Esimene.	Igati, kes on suutnud olla adekvaatne oma ajas (<i>keeldub nimetamast ühtegi nime</i>).	Väga raske vastata. Kui me võtaksime isikliku eeskju, siis võib-olla Thomas Jefferson, aga ta ei sobiks parlamentaarsetele riigile. Võib-olla Lennart Meri ja Václav Havel.
Kas pooldate palgaarmee?	Oleksin selle suhtes väga reserveeritud, sest see on põhimõttelise tähendusega küsimus kodaniku ja riigi suhetes. Aja möödudes ma ei välistaks seda võimalust.	Ma arvan, et palgaarmee kindlasti tuleb, aga ta ei tule homme.	Mina pooldan palgaarmeed, kui see on inimväärselt tasustatud. Kui me räägime palgaarmeest tema otseses tähenduses, mitte palgaarmeest, kes saab stipendiumi.	Ühe lausega on väga raske vastata, aga jah, põhimõtteliselt ma pooldan kõrgelt professionaalset kaitseväge.	Ei. 5000 sõdurit ei piisa, et kaitsa Eestit.
Kui suur on teie jaoks motiveeriv palk?	Ma ei oska sellele küsimusele vastata. Kui mul on elus olnud võimalik valida palga ja mõtestatud töö vahel, olen alati valinud viimase.	Kui ma olin professor, sain 15 000 ja olin hirmus uhke, et olen tupega palga peal (<i>Nærab</i>).	Ma usun, et 15 000 on selline summa, mille eest saab normaalselt ära elada. 15 000 krooni kätte siis.	See on olnud tööülesannetest.	Ma ei mõtle nendes kategooriates. Mind motiveerib töö.
On teil puudust kannatavaid sugulasi?	Päris tõsiselt mõeldes vahest mitte.	See on minu meelest väga isiklik küsimus. Ma ei taha sellest rääkida rohkem.	Ei ole.	Mitte väga sügavat puudust kannatavaid, aga inimesi, kellel on teatud raskusi, on küll.	Kui kaugele sugulaste ring tõmata? Lähedaste seas mitte. Vähemalt nad ei kurda.
Kas olete rikkunud seadusi?	Ikka on ette tulnud. Kui pida silmas midagi sellist, mida võiks nimetada kuriteoks, siis seda mulle ette heita oleks, ma arvan, suhteliselt raske.	Ütleme, et ei ole rikkunud oma arust, kuna mul pole võimalust autot juhtida. Võib-olla olen punase tulega üle tee läinud.	(<i>Šokeeritult</i>) Kindlasti mitte!	Ma loodan, et mitte. Võib-olla vahel liiklus-eeskirja.	Eesti Vabariigi omi mitte, kuid kindlasti rikkusin ma ENSV kriminaalkodeksi paragrahvi 68 "Nõukogudevastane agitatsioon ja propaganda".
Teie suhe Jumalaga?	Ma olen loodusteaduslik usklik, kui niisugune mõiste eksisteerib.	Astronoomi käest ei tasuks niisugust küsimust küsida.	Ma olen kristlane, ma kuulun Tartu Pauluse kogudusse ja olen selle aktiivne liige. Tasun kirikumaksu ja külastan kirikut suurematel kirikupühadel.	Ma ei ole ühegi uskkonna liige, kuid pean end põhimõtteliselt usklikuks inimeseks.	Ratsionaalne. Ma suhtun, suhtlen, kuidas seda öelda... Ma usun, et on olemas mingi õiglane jõud.
Kui palju toetute abikaasa nõule?	Vähem igapäevastes asjades ja rohkem tegemaks vahet olulisel ja mitteolulisel.	Vaadake, ma ei tea, kas õnnetuseks või õnneks, aga mul ei ole abikaasat. Pange kriips.	Ikka toetun, sest mu abikaasa on väga mõistlik mees. Väga ratsionaalne ja tark inimene, tasakaalukas.	Selliseid olulisemaid asju on ikka väga meeldiv arutada läbi kõige lähedasema inimesega.	Arutame omavahel läbi enami-ku küsimusi.
Kuidas lõõgastute?	Üha enam mitte midagi tehes ringi jalutades ja vaadates, kui kaunis on maailm.	Mängin tennist, loen, kuulan head muusikat.	Niidan muru ja vaatan romantilisi filme.	Parim puhkus on uni.	Teen talus füüsilist tööd. Lõikan võsa, istutan puud.
Mida Eesti kaotab, kui teist ei saa presidenditi?	Ma arvan, et mitte midagi. Ta võidab endale veel pooleteiseks aastaks hea rektori.	Oh jumal. Teate, ma arvan seda, et Eesti saaks seda öelda siis, kui ma oleksin teatud aja olnud president.	Ma pigem ütleksin, et ta võidab ühe linnapea.	Lootus on, et see protsess iseenesest jõuab positiivse lõpuni, et see president, kes leitakse, on Eestile parim. Ma ei pretendeeri tingimata sellele, et see peaksin olema mina.	Ma ei oleks nii upskas, et seda hakata loetlema.